

**8D02209 - Шығыстану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған
Канафьева Шынар Ерланқызының «Қазіргі Пәкістандағы этностардың дәстүрлі мәдениеті мен діни бірегейлігі» тақырыбындағы
диссертациялық жұмысына**

РЕСМИ РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Диссертация тақырыбы ғылымның даму бағыттарына және мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес келеді. Атап айтқанда, зерттеу жұмысы Қазақстан Республикасында жоғары білім мен ғылымды дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында белгіленген ғылыми зерттеулердің сапасын арттыру және халықаралық ғылыми ынтымақтастықты кеңейту бағыттарымен, Қазақстан Республикасының мәдени саясат тұжырымдамасымен үндеседі. Диссертациялық жұмыс «8D02209 – Шығыстану» білім беру бағдарламасы бойынша орындалған. Шығыстану бағытында жазылған бұл диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес келеді.
	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Диссертациялық жұмыс ғылыми зерттеулерге қойылатын талаптарға толық жауап береді. Ізденуші зерттеу мәселесін терең талдап, ғылыми мақсат пен міндеттерді тиімді жүзеге асыра алған.

			Диссертацияда қол жеткізілген нәтижелердің дәйектілігі зерттеу барысында пайдаланылған әдіснамалық тәсілдердің негізділігімен және кең ауқымды дереккөздік базамен қамтамасыз етілген. Диссертацияның құрылымы, ғылыми аппараты және библиографиялық қоры жоғары деңгейде әзірленген. Жалпы алғанда, ұсынылған диссертация шығыстану саласындағы ғылыми ізденістерді толықтыратын, теориялық және практикалық маңызы бар сапалы ғылыми еңбек ретінде бағаланады.
	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі:	Диссертацияның тілі ғылыми талаптарға толық сәйкес келеді, мәтін мазмұны жүйелі әрі түсінікті баяндалған. Жұмыстың құрылымдық бөліктері өзара логикалық байланыста құрылған, тараулар мен тараушалардың сабақтастығы сақталған. Автордың деректерді талдау, жинақтау және ғылыми тұжырым жасау ерекшелігі айқын көрінеді.
		1) жоғары;	
		2) орташа;	
		3) төмен;	
		4) өзі жазбаған.	
	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:	Диссертацияның өзектілігі жеткілікті дәрежеде айқындалып, ғылыми негізде дәлелденген. Зерттеу тақырыбы мен оның мазмұны арасында толық сәйкестік байқалады. Жұмыстың құрылымы талапқа сай қалыптастырылып, тараулар, тараушалар және қосымшалар арасында мазмұндық сабақтастық пен логикалық тұтастық сақталған.
		1) негізделген;	
		2) ішінара негізделген;	
		негізделмеген.	

		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:	Диссертацияның құрылымы мен мазмұны зерттеу тақырыбына толық сәйкес келеді. Жұмыстың тараулары мен бөлімдері өзара логикалық байланыста қарастырылып, зерттеу мақсатының орындалуына және тақырыптың толық ашылуына қызмет етеді. Ғылыми еңбек мазмұндық жағынан тұтас, жүйелі және талапқа сай рәсімделген.
		1) айқындайды;	
		2) ішінара айқындайды;	
		3) айқындамайды.	
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:	Диссертацияның мақсаты зерттеу тақырыбына сәйкес айқындалған, ал қойылған міндеттер сол мақсатқа қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Мақсат пен міндеттердің өзара сабақтастығы жұмыстың ғылыми бағыты мен мазмұнының тұтастығын көрсетеді.
		1) сәйкес келеді;	
		2) ішінара сәйкес келеді;	
		3) сәйкес келмейді.	
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан:	Диссертациялық жұмыс кіріспеден, үш тараудан тұратын негізгі бөлімнен, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімі мен қосымшалардан құралған. Зерттеудің құрылымы ғылыми талаптарға сай жүйеленіп, тараулар мен тараушалар арасында мазмұндық және логикалық сабақтастық сақталған.
		1) толық байланысқан;	
		2) ішінара байланысқан;	
		3) байланыс жоқ.	
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:	Зерттеу барысында тақырыптық, салыстырмалы, мәтіндік және мазмұндық талдау әдістері, сондай-ақ сараптамалық сауалнама қолданылған. Бірегейлік пен ұлттық ынтымақтастықтың ерекшеліктерін анықтау мақсатында пуштундар мен белудждардың беделді өкілдерімен жартылай құрылымданған тереңдетілген
		1) сыни талдау бар;	
		2) талдау ішінара жүргізілген;	
		3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген;	

		4) талдау жоқ.	сұхбаттар және фокус-топтық талқылаулар жүргізілген. Қолданылған әдістер зерттеу мақсаты мен міндеттеріне толық сәйкес келеді.
	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма?	Ізденушінің зерттеу барысында қол жеткізген нәтижелері мен ережелері толығымен жаңа. Автор Пәкістан қоғамындағы этникалық құрылымдар мен дәстүрлі институттардың қызметін зерттеуде тың нәтижелерге қол жеткізген. Зерттеу нысаны түпнұсқа материалдар негізінде талданып, оның нәтижелерінің, тұжырымдары мен ұсынылған жаңалықтарының ғылыми негізі жоғары.
		1) толығымен жаңа;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма?	Ізденуші зерттеу нысанын жан-жақты қарастырып, оның өзекті мәселелеріне қатысты ғылыми тұрғыдан маңызды нәтижелерге қол жеткізген. Ұсынылған тұжырымдар мен қорытындылардың теориялық және практикалық маңызы жоғары, ал олардың ғылыми негізділігі қолданылған деректер арқылы дәлелденген.
		1) толығымен жаңа;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?	Зерттеу барысында алынған нәтижелер зерттеу нысанын жаңа қырынан қарастыруға мүмкіндік беретін ғылыми жаңалықтармен сипатталады.
		1) толығымен жаңа;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	

	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research (куолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін)	Диссертацияның негізгі қағидалары мен нәтижелері кең көлемдегі дереккөздерге сүйене отырып тұжырымдалған және ғылыми негізділігімен ерекшеленеді.
	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес. 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес. 7.3 Жаңа ма? 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес. 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең	Диссертант Ш.Е. Канафьеваның диссертациялық зерттеу барысында қол жеткізген негізгі ғылыми тұжырымдары: 7.1 Диссертант ұсынған ғылыми тұжырымдардың негізділігі зерттеу барысында алынған деректермен дәлелденген; 7.2 Қорғауға ұсынылған ғылыми нәтижелер дербес ғылыми ізденістің жемісі болып табылады және мазмұны жағынан бірегей сипатқа ие; 7.3 Зерттеу аясында қалыптастырылған тұжырымдар ғылыми жаңалық талаптарына сәйкес келеді; 7.4 Ұсынылған тұжырымдардың ғылыми және практикалық құндылығы жоғары деңгейде бағаланады; 7.5 Диссертациялық зерттеудің негізгі нәтижелері халықаралық және республикалық деңгейдегі ғылыми басылымдарда жарияланып, ғылыми қауымдастық тарапынан апробациядан өткен. 5 ғылыми мақала, атап айтқанда, 1 мақала Scopus (Скопус) мәліметтер

		4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	базасында, 3 мақала – ҚР ҒЖБМ Ғылым саласындағы сапаны қадағалау комитеті бекіткен тізімге енетін журналдарда және 2 мақала – халықаралық ғылыми конференция жинақтарында жарияланған.
		7.5 Мақалада дәлелденген бе?	
		1) ия;	
		2) жоқ	
		3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	
	Дәйектілік қағидаты.	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:	Иә. Диссертацияның әдіснамалық негізі зерттеу тақырыбының ерекшеліктеріне сай таңдалған. Қолданылған ғылыми тәсілдер мен талдау құралдары зерттеу міндеттерін тиімді шешуге мүмкіндік береді. Әдіснамалық ұстанымдардың өзара үйлесімділігі жұмыстың теориялық және практикалық маңызын арттырады.
	Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	1) ия;	
		2) жоқ.	
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:	Иә, зерттеу барысында ақпараттық ресурстар мен заманауи талдау құралдарын тиімді пайдалана отырып, эмпирикалық және теориялық материалдарды ғылыми тұрғыдан жүйелеген. Нәтижесінде алынған қорытындылар жоғары деңгейдегі ғылыми дәлдікпен ерекшеленіп, зерттеу мәселесінің мазмұнын жан-жақты ашуға мүмкіндік берген.
		1) ия;	
		2) жоқ.	
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	Иә, диссертацияда дәстүрлі мәдениет пен діни бірегейліктің қалыптасуы мен трансформациясына қатысты ғылыми тұжырымдар жан-жақты талданып, олардың өзара байланысы теориялық және эмпирикалық материалдар негізінде дәлелденген. Зерттеу нәтижелерінің теориялық және практикалық маңызы
		1) ия;	

		2) жоқ.	жоғары болғандықтан, оларды діни бірегейлік, этномәдени мұра және дәстүрлі құндылықтарды зерттеу бағыттарында тиімді пайдалануға болады.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған.	Зерттеу барысында урду, ағылшын тіліндегі деректер молынан пайдаланылған. Диссертациядағы маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелер жасалған.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз.	Урду, ағылшын және орыс тілдеріндегі ғылыми еңбектер кеңінен қолданылған. Диссертацияда Диссертацияда дәстүрлі мәдениет, этникалық және діни бірегейлік мәселелерін талдауда Ф. Барт, К. Гирц, Э. Геллнер, Б. Андерсон, Э. Смит, С. Холл, Т. Эриксен, П. Бергер, Х. Алави және А. Джалал секілді белгілі ғалымдар және Л. Ерекешева, М. Сугралинов, С. Акимбеков секілді отандық зерттеуші-ғалымдар еңбектері кеңінен пайдаланылған. Диссертацияда пайдаланылған әдебиеттер тізімі жеткілікті. Теориялық және әдіснамалық еңбектер молынан қамтылған.
	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы:	Иә. Диссертацияның теориялық маңызы зерттеу барысында алынған нәтижелердің этникалық және діни бірегейлік мәселелерін түсіндіруге қосатын үлесімен айқындалады. Жұмыста ұсынылған тұжырымдар дәстүрлі мәдениет пен әлеуметтік құрылымдардың өзара
		1) бар;	
		2) жоқ.	

			байланысын жаңа теориялық деңгейде қарастыруға мүмкіндік береді.
		Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:	Иә. Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары. Зерттеудің негізгі нәтижелері мен қорытындылары жоғары оқу орындарының оқу үдерісінде маңызды орын алады. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті және басқа да жетекші білім беру мекемелерінде «Аймақтану», «Шығыстану», «Халықаралық қатынастар», «Дінтану» мамандықтары бойынша арнайы курстар мен элективті пәндер әзірлеуде бұл зерттеудің нәтижелерін қолдануға болады.
		1) ия;	
		2) жоқ.	
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма?	Диссертациядағы практикалық ұсыныстар толығымен жаңа. Себебі ғылыми жұмыста бұрын арнайы зерттелмеген мәселелер қарастырылған.
		1) толығымен жаңа;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы:	Жазу сапасы жоғары. Диссертация ғылыми стильде жазылған, техникалық жағынан дұрыс рәсімделген және мемлекеттік стандартқа сәйкес.
		1) жоғары;	
		2) орташа;	
		3) орташадан төмен;	
		4) төмен.	
	Диссертацияға ескертулер		Ғылыми жұмыстың сапасына нұқсан келтірмейтін, алайда алдағы зерттеулеріне

			негіз болатын төмендегі ұсыныстарды атап өтеміз: 1. Зерттеуде Пәкістандағы этностардың (пуштун және белудж) құқықтық жүйелерін талдау барысында гендерлік қатынастар мен рөлдік бөліністерге кеңірек назар аударуға болар еді. 2. Құқықтық дәстүрлер мен әлеуметтік нормалардың гендерлік аспектілерін тереңірек қарастыру зерттеу нәтижелерінің ғылыми құндылығын арттыра түсер еді
	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Диссертацияны жазу барысында 6 мақала жарияланған. Ғылыми мақалалардың ғылыми деңгейі жоғары.
	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		Диссертацияны жазу барысында 6 мақала жарияланған. Ғылыми мақалалардың ғылыми деңгейі жоғары. «8D02209 – Шығыстану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін іздену үшін ұсынылған Канафьева Шынар Ерланқызының «Қазіргі Пәкістандағы этностардың дәстүрлі мәдениеті мен діни бірегейлігі» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы толық аяқталған, мақсат-міндеттеріне қол жеткізілген,

			толыққанды ғылыми жұмыс болып табылады. Сондықтан да, урду тілі мен әдебиетінің маманы ретінде Канафьева Шынар Ерланқызын «8D02209 – Шығыстану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға әбден лайық деп есептеймін.
--	--	--	--

Ресми рецензент:

**Философия, саясаттану және дінтану институтының
Бас директоры, әлеуметтану ғылымдарының докторы, профессор**

А. Садвокасова